

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
VI-QISM**

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
VI-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

ISLOMIY BANK FAOLIYATI TO'G'RISIDAGI QONUNNI AMALIYOTGA TATBIQ ETISH: O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNING KONTSEPTUAL, METODOLOGIK VA INSTITUTIONAL ASOSLARI	12
Abdullayev Azamat Akbar o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В ОРГАНИЗАЦИЯХ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ОПЕРАТИВНОСТИ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО ЦИКЛА	17
Джуманиязова Сабина Михайловна	
PAHTA TOZALASH USKUNALARI DETALLARINING XIZMAT MUDDATINI OSHIRISH UCHUN GETEROKOMPOZIT POLIMER MATERIALLAR TARKIBINI ISHLAB CHIQUISH	22
Bakirov Lutfillo Yuldoshaliyevich	
O'ZBEKISTONDA ERKIN IQTISODIY ZONALAR FAOLIYATI: TAHLIL VA NATIJALAR.....	29
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Akbarov Diyorbek Ashirali o'g'li	
TRANSFORMING CORPORATE GOVERNANCE TO MEET THE CHALLENGES OF MODERN BUSINESS MODELS.....	32
F. Djalilov	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ULARNI BAHOLASH	41
Abdullayev Axror Jaxbarovich	
ЭКОНОМИКА ГОРОДСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОТЕНЦИАЛ ЭЛЕКТРИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	47
Махкамова Надира Саидмуратовна	
MINTAQA TUMANLARI O'RTASIDAGI INVESTITSIYA VA BANDLIK NOMUTANOSIBLIK LARI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISH MEXANIZMLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA)	55
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
BUXORO VILOYATI IQTISODIYOTINING STRUKTURAVIY TRANSFORMATSIYASI: AGRAR MODEL DAN DIVERSIFIKATSIYALASHGAN TUZILMAGA O'TISH TENDENSIYALARI (2020-2024-YILLAR)	60
Ergashev Sherali Erali o'g'li	
IQTISODIYOTNI ERKINLASHTIRISHNING HOZIRGI BOSQICHIDA BANK TIZIMINI RIVOJLANTIRISH VA UNDA BOSHQARUVNING ZAMONAVIY PRINSIPLARINI JORIY ETISH.....	65
Tashmatov Shuhrat Hamrayevich	
MAMLAKAT IQTISODIYOTIDA XIZMATLAR KO'RSATISH IMKONIYATI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	71
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
O'ZBEKISTONDA AVLODLARARO TRANSFERTLARNING NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY MAZMUNI	77
Mamadaliyeva Xafiza Xoldarovna	
To'rayev Mirzohid Hoshim o'g'li	
SUN'IY INTELLEKTNING O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	83
Hamidova Shahzoda Odiljanovna	

IQTISODIYOTDA SHAFFOFLIK, ISHONCH VA SAMARADORLIKNI TA'MINLASHDA AUDITORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURLIGI.....	88
Sabirova Nodira Komil qizi	
RAQAMLI VALYUTALARNING IQTISODIYOTDAGI O'RNI VA MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI	95
Nabiyeva Zilola Saydulla qizi	
XORAZM VILOYATIDA HUDUDIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI	101
Avazbek Xalbekov	
IMPLEMENTATION OF PARETO ANALYSIS, SENSITIVITY ANALYSIS AND CVP MODELING TOOLS AT SATURN METAL LLC.....	108
Musaeva Shoira Azimovna	
YOG'-MOY KORXONALARINING TA'MINOT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHDA SCOR (SUPPLY CHAIN OPERATIONS REFERENCE) MODELIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	116
Yuldashev Abduxakim Abdulkarimovich	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПРИЗНАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ НЕФОРМАЛЬНОГО И ИНФОРМАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНА.....	122
Анвар Аллабергенов	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLARNING YASHIL INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI.....	128
Allanazarova B.K.	
BIOIQTISODIYOT-BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARIDAN BIRI.....	135
Azimova Muxlisa Alisherbekovna	
KICHIK BIZNES TIZIMINING SINERGETIKEKONOMETRIK MODELINI ISHLAB CHIQUISH VA UNING PARAMETRLARINI BAHOLASH.....	139
Atamuratova Gulrux Muzafarovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SUG'URTA BOZORINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	145
Xoltoyev Mirusmon Mirxamit o'g'li	
KIMYO SANOATI KORXONALARINING DIVERSIFIKATSIYALASHUV DARAJASINI NORMALLASHTIRILGAN ENTROPIYA INDEKSI ASOSIDA BAHOLASH.....	149
Razikov Otabek Rustamovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA YO'NALISHLARI.....	157
Matkabalova Dilorom Xalilullayevna	
MINTAQA RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH. (Xorazm viloyati misolida)	165
Bekjanov Dilmurod Yuldashevich	
Narmetova Dilafuz Azamatovna	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН И ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	170
Ахмедова Шахноза Козим кизи	
KREDITLASH VA MIKROQARZ TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI	175
Elbekov Jasur Ergash o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AHOLINING UZOQ MUDDATLI FOYDALANILADIGAN TOVARLAR BILAN TA'MINLANISH DARAJASINI MODELASHTIRISH VA PROGNOZLASH.....	181
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	

ВНЕДРЕНИЕ ЦВЕТОВОЙ СИСТЕМЫ ПАКЕТОВ ДЛЯ РАЗДЕЛЬНОГО СБОРА ТВЁРДЫХ БЫТОВЫХ ОТХОДОВ В Г. ТАШКЕНТЕ: АДАПТАЦИЯ КОРЕЙСКОЙ МОДЕЛИ НА УРОВНЕ ДОМОХОЗЯЙСТВ	189
Джусупов Кубанычбек	
ATMOSFERA HAVOSINI MUHOFAZA QILISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARI: ZAMONAVIY YONDASHUV VA INNOVATSION YECHIMLAR.....	196
Shamuratov Shahzod Janibek o'g'li	
SHAHARSOZLIKDA BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASINI JORIY ETISH	200
Eshov Sherko'zi Asatulloyevich	
THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF LOCAL BUDGET REVENUES	205
Kimsanbaeva Maftuna Bakhodirovna	
DETERMINANTS OF STAKEHOLDER SATISFACTION WITH CUSTOMS CLEARANCE IN UZBEKISTAN: AN EMPIRICAL ANALYSIS	209
Khanifakhon Solikhova	
BANDLIKNI TA'MINLASHNING INNOVATSION YO'NALISHLARI (Xorazm viloyati misolida).....	213
Z. Sh. Matniyozova	
JIZZAX VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI VAHOLASH VA ISHLAB CHIQRISH HAJMINI PROGNOZLASH	218
Umirova Gulmira Shodiboy qizi	
ИННОВАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ НИЗКОУГЛЕРОДНОЙ ЭНЕРГЕТИКИ В ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА.....	224
Расулкулов Жамшидбек Акрамкулович	
KORPORATIV BARQARORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK JAVOBGARLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	233
Komilova Guli Bagandik qizi	
THE ROLE OF DIGITAL INFRASTRUCTURE IN PROMOTING GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM CENTRAL ASIAN ECONOMIES.....	238
Eshboyev Mirjalol Baxrom o'g'li	
Ozatbekova Ozodaxon Nodirbek qizi	
ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОЕ ИНТЕРВАЛЬНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ СРЕДНЕГО ЗНАЧЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ, ПРИТЯГИВАЮЩЕГОСЯ К УСТОЙЧИВОМУ РАСПРЕДЕЛЕНИЮ.....	250
Турсунов Гафур Таирович	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY HISOBOTI MUSTAQIL AUDITINING MOHIYATI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: BANK FAOLIYATIGA XOS RISK OMILLARINI TASNIFLASH.....	259
Ibragimov Nodirbek Bahodir o'g'li	
ДЕМОКРАТИК TANLOV VA PROGRESSIV SOLIQQA TORTISHNING BARQARORLIGI	266
Malika Sharipova Maxmudjon qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL ENERGETIKA MANBALARINI UTILIZATSIYA QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI.....	273
Ibadov Shoxrux Axmatilloevich	
EKONOMETRIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TEMIR YO'L TRANSPORTI IQTISODIY FAOLIYATINI PROGNOZLASH: 2030-YILGACHA SSENARIY TAHLILI.....	277
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI KORXONALARINING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA MARKETING DASTURINING O'RNI.....	283
Musayeva Shoira Azimovna	
O'ZBEKISTONDA ISH BERUVCHINING FUQAROLIK JAVOBGARLIGINI MAJBURIY SUG'URTA QILISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	289
Karimberdiyeva Dilrabo Rasulovna	

BANK TAVAKKALCHILIKLARINI BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	296
Matkarimova Ayman Jengisbaevna	
O'ZBEKISTONDA AGROSUG'URTA BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY VA HUQUQIY OMILLARI	303
Jo'rayeva Sarvinoz Baxtiyor qizi	
BOSHQARISHDA SUG'URTA INSTRUMENTLARINI QO'LLASH AMALIYOTI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	309
Mustafayeva Sevara Rustamovna	
O'ZBEKISTONDA SHAXSIY SUG'URTA XIZMATLARI BOZORINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	314
Qodirova Farangiz Komilovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF TOURISTS' HOTEL SELECTION PREFERENCES IN THE MAJOR TOURISM REGIONS OF UZBEKISTAN.....	320
Sardor Kuvandikov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASINING USTUVOR YO'NALISHLARI	329
Madenova Elmira Nizamatdinovna	
BOSHQARUV SIFATINI OSHIRISHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI.....	334
Shoyev Davronbek Axmadjonovich	
O'ZBEKISTONDA UY-JOY QURILISHI KLASTERLARINI SHAKLLANTIRISH VA TARMOQNI 2032-YILGACHA RIVOJLANTIRISHNI PROGNOZLASH.....	340
Usmonov Mirumar Abdulla o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJINING DRAYVERI SIFATIDA DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH.....	349
Jannazarova Gauzar Kaipnazarovna	
Raxmatova Sevinch Sobir qizi	
O'ZBEKISTONDA IFRSGA O'TISH JARAYONIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNING BOSHQARUV QARORLARIGA TA'SIRI: UZAUTO MOTORS MISOLIDA.....	353
Samaroxonov Asqarxon Jamolxon o'g'li	
Jo'rayeva Zahro Toshpo'latovna	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	358
Pyotr Kim	
TOSHKENT VILOYATI BO'STONLIQ TUMANIDA TURISTIK ZONALARNI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUVNING TASHKILIYIQTISODIY AHAMIYATI (DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA).....	364
Tolibboyev Zafarbek Axror o'g'li	
TURIZM SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHAVIY BOSHQARUV MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	372
Qarshiboyev Lochinbek Xusan o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA ASOSIY VOSITALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	379
Muxidinov Ayubbek Nuritdinovich	
QASHQADARYODA NODAVLAT UNIVERSITETLARINING TASHKILIY RIVOJLANISHI: TALABALAR VA XODIMLAR POTENSIALINI TARKIBIY VA DEMOGRAFIK TAHLIL.....	382
Rahimov Sardor Uralovich	

O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARINING JOYLASHUVINING HOZIRGI HOLATI.....	388
Kudratov Muhammad Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA STATISTIK MA'LUMOTLARNI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAHLIL QILISH IMKONIYATLARI.....	393
Umarov Abbas Nuriddin o'g'li	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ УЗБЕКИСТАНА И РОССИИ: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ, СТРУКТУРНАЯ ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ И СЦЕНАРИИ РАЗВИТИЯ.....	400
Муниса Турдибаева	
TURIZM SOHASIDA SIRKULAR IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	410
Yuldosheva Laylo Isroilovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHNI TA'MINLASHDA SANOAT TARMOQLARINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	416
O'ramov Jahongir Jo'rayevich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MUNOSABATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH.....	421
O'lolokulova Feruza Mansurovna	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARIDA YUQORI TEXNOLOGIK USKUNALARNI XARID QILISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA UMUMIY EGALIK QIYMATI (TCO) KONSEPSIYASINING AHAMIYATI	428
Dadamuxamedov Abduvaxob Abduvaxidovich	
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA HISOBOTNI TUZISH VA TAQDIM ETISH HAMDA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	433
Xalilov Bahromjon Bahodirovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ XO'JALIGINING SAMARADORLIGINI TA'MINLASHDA ZAMONAVIY SUG'URTA MEKANIZMLARINI JORIY ETISH.....	441
Kalenov K.T.	
TIJORAT BANKLARIDA IPOTEKA KREDITLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	445
Sobirov Sayfiddin Baxrom o'g'li	
ADIR EKOTIZIMLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	455
Qodirov Hamidullo Madaminjonovich	
AQSH VA XITOIY O'RTASIDAGI SAVDO URUSHINING JAHON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	466
Maxmudillayev Bahromjon Shavkatjon o'g'li	
O'ZBEKISTON FERMERLARINING XALQARO BOZORLARGA KIRISHINI KENGAYTIRISHDA EKSPORT KOOPERATSIYALARIDA ISHTIROK ETISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI MARJINAL BAHOLASH	472
Tursunqulov G'olibjon Shavkat o'g'li	
TECHNOLOGY AND MODERN TOURISM: PAVING THE WAY FOR A SUSTAINABLE ENVIRONMENT.....	482
Fresha Qayoumi	
SUG'URTA KOMPANIYALARIDA INVESTITSIYA PORTFELINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI	488
Ergashev Olim Kenjayevich	

SUG'URTA KOMPANIYALARIDA INVESTITSIYA PORTFELINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEKANIZMLARI

Ergashev Olim Kenjayevich

TDIU-URDIU xalqaro qo'shma ta'lim dasturlari fakulteti

“Korporativ iqtisodiyot va boshqaruv” kafedrasida katta o'qituvchisi

E-mail: olimjonergashev774@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirishning nazariy-uslubiy asoslari hamda amaliy mexanizmlari tadqiq etilgan. Tadqiqotning maqsadi sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyatining samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va investitsiya portfelini boshqarishni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot jarayonida iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, diversifikatsiya va risklarni baholash usullaridan foydalanilgan. Natijalar sug'urta kompaniyalari investitsiya portfelini tarkibining optimalligi, aktivlarni diversifikatsiya qilish darajasi, likvidlik va rentabellik o'rtasidagi muvozanat hamda risklarni boshqarish mexanizmlarining investitsiya samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Shuningdek, investitsiya qarorlarini qabul qilishda zamonaviy moliyaviy instrumentlardan foydalanish, aktiv va majburiyatlarni muvofiqlashtirish, raqamli texnologiyalar hamda prognozlash modellari asosida portfel boshqaruvini takomillashtirish zarurligi asoslab berildi. Tadqiqot yakunida sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelining daromadlilikini oshirish, moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash va investitsiya risklarini minimallashtirishga qaratilgan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: sug'urta sektori, investitsiya portfelini, portfel samaradorligi, aktivlarni diversifikatsiya qilish, investitsiya strategiyasi, moliyaviy risklarni boshqarish, sug'urta rezervlari investitsiyasi, institutsional investitsiyalar, raqamli transformatsiya, moliyaviy barqarorlik, kapital rentabelligi.

Аннотация: В данной статье исследованы теоретико-методологические основы и практические механизмы повышения эффективности управления инвестиционным портфелем страховых компаний. Цель исследования заключается в выявлении факторов, влияющих на эффективность инвестиционной деятельности страховых организаций, а также в разработке научно-практических рекомендаций по совершенствованию управления инвестиционным портфелем. В ходе исследования использованы методы экономико-статистического анализа, сравнительного анализа, системного подхода, диверсификации и оценки рисков. Полученные результаты подтверждают, что оптимальность структуры инвестиционного портфеля страховых компаний, уровень диверсификации активов, баланс между ликвидностью и доходностью, а также механизмы управления рисками оказывают существенное влияние на эффективность инвестиций. Кроме того, обоснована необходимость совершенствования управления инвестиционным портфелем на основе использования современных финансовых инструментов, согласования активов и обязательств, цифровых технологий и моделей прогнозирования при принятии инвестиционных решений. По итогам исследования разработаны практические предложения и рекомендации, направленные на повышение доходности инвестиционного портфеля страховых компаний, укрепление финансовой устойчивости и минимизацию инвестиционных рисков.

Ключевые слова: страховой сектор, инвестиционный портфель, эффективность портфеля, диверсификация активов, инвестиционная стратегия, управление финансовыми рисками, инвестирование страховых резервов, институциональные инвестиции, цифровая трансформация, финансовая устойчивость, рентабельность капитала.

Abstract: This article examines the theoretical and methodological foundations as well as the practical mechanisms for improving the efficiency of investment portfolio management in insurance companies. The purpose of the study is to identify the factors influencing the efficiency of insurance companies' investment activities and to develop scientific and practical recommendations for improving investment portfolio management. The research employs economic and statistical analysis, comparative analysis, a systems approach, diversification

techniques, and risk assessment methods. The findings confirm that the optimal structure of the investment portfolio, the level of asset diversification, the balance between liquidity and profitability, and effective risk management mechanisms significantly influence investment performance. Furthermore, the study substantiates the necessity of improving portfolio management through the application of modern financial instruments, asset-liability matching, digital technologies, and forecasting models in investment decision-making. Based on the research findings, practical recommendations have been developed to enhance the profitability of insurance companies' investment portfolios, strengthen financial stability, and minimize investment risks.

Keywords: insurance sector, investment portfolio, portfolio efficiency, asset diversification, investment strategy, financial risk management, insurance reserve investments, institutional investments, digital transformation, financial stability, return on equity.

KIRISH

Jahon moliya bozorlarida globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, investitsiya muhitining murakkablashuvi va moliyaviy risklarning ortib borishi sharoitida sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati ularning moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim omillardan biriga aylanmoqda. Sug'urta kompaniyalari shakllantiradigan sug'urta mukofotlari va zaxira fondlarini samarali investitsiya qilish orqali qo'shimcha daromad manbalarini yaratish hamda uzoq muddatli majburiyatlarini bajarish imkoniyatlarini mustahkamlaydi. Shu sababli investitsiya portfelini boshqarish sug'urta kompaniyalari faoliyatining strategik yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Xalqaro amaliyotda sug'urta kompaniyalari eng yirik institutsional investorlar qatoriga kiradi. 2024-yil yakunida jahon sug'urta sektori aktivlari hajmi 40 trillion AQSH dollaridan oshgan bo'lib, ushbu mablag'larning asosiy qismi obligatsiyalar, aksiyalar va boshqa moliyaviy instrumentlarga yo'naltirilgan. Bu investitsiya portfelini samarali boshqarish nafaqat kompaniya daromadlilikiga, balki moliya tizimi barqarorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatishini anglatadi (1-jadval).

So'nggi yillarda foiz stavkalarining o'zgaruvchanligi, inflyatsiya, geosiyosiy xavflar va kapital bozorlaridagi tebranishlar sug'urta kompaniyalarini investitsiya strategiyalarini qayta ko'rib chiqishga undamoqda. Bunday sharoitda investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish, aktiv va majburiyatlarni muvofiqlashtirish, risklarni samarali boshqarish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi. Portfelni boshqarishning asosiy maqsadi daromadlilik, likvidlik va xavfsizlik o'rtasidagi optimal muvozanatni ta'minlashdan iborat.

Investitsiya portfelini boshqarishning nazariy asoslari G. Markovitsning zamonaviy portfel nazariyasi, U. Sharpning kapital aktivlarini baholash modeli va J. Tobinning portfel tanlash konsepsiyasiga tayanadi. Biroq sug'urta kompaniyalarining uzoq muddatli majburiyatlari va sug'urta zaxiralari investitsiyalarni boshqarishda o'ziga xos yondashuvlarni talab qiladi. Shu bilan birga, sun'iy intellekt, Big Data va mashinali o'qitish texnologiyalarining rivojlanishi investitsiya qarorlarini qabul qilish aniqligini oshirmoqda, ESG tamoyillariga asoslangan investitsiyalar esa yangi ustuvor yo'nalish sifatida shakllanmoqda.

O'zbekistonda sug'urta bozorini rivojlantirish va uning investitsion salohiyatini oshirish davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. 2025-yil yakunlariga ko'ra, sug'urta tashkilotlari tomonidan yig'ilgan sug'urta mukofotlari 10 trillion so'mdan oshgani investitsiya uchun mavjud moliyaviy resurslar hajmi ortib borayotganini ko'rsatadi. "O'zbekiston – 2030" strategiyasida ham kapital bozorini rivojlantirish, institutsional investorlar faoliyatini kengaytirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Shu bois sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish masalasi moliya nazariyasi va amaliyotida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu masala investitsiya faoliyatining daromadlilik, likvidlik va xavfsizlik tamoyillari asosida tashkil etilishi, investitsiya risklarini boshqarish, aktiv va majburiyatlar o'rtasidagi mutanosiblikni ta'minlash hamda sug'urta kompaniyalarining uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini mustahkamlash bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli investitsiya portfelini boshqarishning nazariy-uslubiy asoslari hamda uni takomillashtirish mexanizmlari ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan tadqiq etilgan.

Investitsiya portfelini boshqarish nazariyasining ilmiy asoslari amerikalik iqtisodchi H. Markowitz tomonidan ishlab chiqilgan zamonaviy portfel nazariyasiga borib taqaladi. Olimning fikriga ko'ra, investitsiya portfelining

samaradorligi alohida aktivlarning daromadlilik bilan emas, balki portfeldagi aktivlarning o'zaro bog'liqligi va diversifikatsiya darajasi bilan belgilanadi. Markowitz investitsiya risklarini kamaytirish va daromadlilikni optimallashtirish uchun aktivlarni turli moliyaviy instrumentlar o'rtasida oqilona taqsimlash zarurligini asoslab bergan. Uning tadqiqotlari sug'urta kompaniyalari investitsiya portfellarini shakllantirishda diversifikatsiya mexanizmlaridan foydalanishning nazariy poydevorini yaratgan.

Investitsiya portfelining samaradorligini baholash masalasini rivojlantirgan yana bir mashhur olim William F. Sharpe hisoblanadi. U tomonidan ishlab chiqilgan Kapital aktivlarini baholash modeli (CAPM) investitsiya risklari va kutilayotgan daromadlilik o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash imkonini beradi. Sharpening ta'kidlashicha, investorlar yuqori daromad olish uchun ma'lum darajada bozor risklarini qabul qilishlari zarur. Sug'urta kompaniyalari investitsiya faoliyatida CAPM modeli investitsiya aktivlarining risk darajasini aniqlash va portfelning optimal tarkibini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Amerikalik iqtisodchi J. Tobin investitsiya portfeli tarkibini shakllantirish bo'yicha ilmiy qarashlarida investorlar tomonidan riskli va risksiz aktivlarni uyg'unlashtirish tamoyiliga alohida e'tibor qaratgan. Tobinning fikriga ko'ra, investitsiya portfelining samaradorligi risk va daromadlilikning optimal kombinatsiyasiga erishish orqali ta'minlanadi. Ushbu yondashuv sug'urta kompaniyalari uchun ayniqsa muhim bo'lib, ular bir tomondan yuqori daromadlilikni ta'minlashga, ikkinchi tomondan esa sug'urtalanuvchilar oldidagi majburiyatlarni bajarish uchun yetarli likvidlikni saqlashga intiladilar.

Sug'urta kompaniyalari investitsiya faoliyatining o'ziga xos jihatlarni tadqiq etgan olimlardan biri D. Cummins hisoblanadi. Uning ilmiy ishlarida sug'urta kompaniyalari investitsiya strategiyasining moliyaviy barqarorlikka ta'siri chuqur tahlil qilingan. Cummins sug'urta kompaniyalari investitsiya portfelini boshqarishda aktiv va majburiyatlarni muvofiqashtirish (Asset-Liability Management — ALM) tamoyilidan foydalanish zarurligini asoslaydi. Olimning fikricha, sug'urta tashkilotlarining investitsiya siyosati ularning sug'urta majburiyatlari muddatlari va hajmiga mos ravishda shakllantirishi lozim. Bu yondashuv moliyaviy risklarni kamaytirish va kompaniya to'lov qobiliyatini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega.

MDH mamlakatlari olimlari tomonidan ham sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati va portfel boshqaruvi masalalari keng tadqiq etilgan. Xususan, rossiyalik olim I. Balabanov investitsiyalarni boshqarish bo'yicha tadqiqotlarida investitsiya portfelining daromadlilik va xavfsizlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash masalasiga alohida e'tibor qaratgan. Olim investitsiya resurslarini joylashtirishda bozor kon'yunkturasini chuqur tahlil qilish va investitsiya risklarini muntazam monitoring qilib borish zarurligini ta'kidlaydi.

Rossiyalik iqtisodchi V. Kovalev moliyaviy menejment va investitsion faoliyatni boshqarish bo'yicha tadqiqotlarida investitsiya portfelining samaradorligini baholash mezonlarini ishlab chiqqan. Uning fikricha, investitsiya portfelini boshqarish samaradorligi nafaqat daromadlilik ko'rsatkichlari, balki likvidlik, moliyaviy barqarorlik va risk darajasi bilan ham baholanishi kerak. Kovalev investitsiya qarorlarini qabul qilishda kompleks moliyaviy tahlil usullaridan foydalanishni tavsiya etadi.

MDH hududidagi sug'urta bozori rivojlanish tendensiyalarini o'rgangan olimlardan biri A. Arkhipov hisoblanadi. Uning ilmiy ishlarida sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish, investitsiya cheklovlari va investitsion risklarni boshqarish masalalari yoritilgan. Olim sug'urta kompaniyalarining investitsiya portfeli tarkibida yuqori likvidli va past riskli aktivlar ulushini saqlash zarurligini qayd etadi.

Qozog'istonlik iqtisodchi A. Satybaldin moliya bozorlari va institutsional investorlar faoliyatini tadqiq etar ekan, sug'urta kompaniyalarining iqtisodiyotdagi investitsion rolga alohida to'xtaladi. Uning fikricha, sug'urta kompaniyalari uzoq muddatli moliyaviy resurslarga ega bo'lganligi sababli iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirishda muhim investitsion institut sifatida faoliyat yuritishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan investitsiya portfelining samarali boshqarilishi nafaqat kompaniya, balki milliy iqtisodiyot rivojlanishi uchun ham muhimdir.

O'zbekistonlik iqtisodchi olim A. Vahobov moliyaviy bozorlar va investitsiyalarni boshqarish masalalariga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlarida investitsiya resurslarini samarali taqsimlash iqtisodiy o'sishning muhim omili ekanligini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, institutsional investorlar, jumladan, sug'urta kompaniyalari investitsiya faoliyatini rivojlantirish mamlakat moliya bozorlarining chuqurlashuviga xizmat qiladi.

Shuningdek, o'zbekistonlik olim Sh. Shoha'zamiy tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda moliyaviy vositachilar faoliyatining samaradorligini oshirish, kapital bozorlarini rivojlantirish va investitsion resurslarni iqtisodiyot tarmoqlariga samarali yo'naltirish masalalari tahlil qilingan. Muallif institutsional investorlar investitsiya portfelining diversifikatsiyasi moliyaviy risklarni kamaytirish va barqaror daromadlilikni ta'minlashda muhim omil ekanligini qayd etadi.

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, investitsiya portfelini boshqarish bo'yicha mavjud tadqiqotlarda diversifikatsiya, risk va daromadlilik muvozanati, aktiv va majburiyatlarni boshqarish hamda investitsiya faoliyatining moliyaviy barqarorlikka ta'siri keng yoritilgan. Biroq sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirishning zamonaviy mexanizmlari, xususan, raqamli texnologiyalar,

sun'iy intellekt asosidagi investitsiya tahlili, ESG-investitsiyalar, makroiqtisodiy o'zgarishlarning investitsiya portfelini tarkibiga ta'siri va O'zbekiston sug'urta bozori sharoitida investitsiya portfelini optimallashtirish masalalari hali ham chuqur ilmiy izlanishlarni talab etadi. Shu jihatdan mazkur tadqiqot sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish, investitsiya risklarini minimallashtirish va investitsion daromadlilikni oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish mexanizmlarini ilmiy jihatdan asoslash maqsadida kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati va portfel boshqaruvi bilan bog'liq nazariy qarashlar hamda ilmiy konsepsiyalarni o'rganishda tizimli tahlil, ilmiy abstraksiyalash, induksiya va deduksiya usullaridan foydalanildi. Mazunning amaliy jihatlarini yoritishda 2020–2025-yillarga oid sug'urta bozori va investitsiya faoliyati ko'rsatkichlari asosida iqtisodiy-statistik tahlil, dinamik qatorlar tahlili, qiyosiy tahlil va iqtisodiy guruhlash usullari qo'llanildi. Investitsiya portfelining samaradorligini baholashda diversifikatsiya, risk va daromadlilik o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga qaratilgan zamonaviy portfel nazariyasi, Sharpe koeffitsiyenti, riskka moslashtirilgan daromadlilik ko'rsatkichlari hamda aktiv va majburiyatlarni boshqarish yondashuvlaridan foydalanildi. Shuningdek, sug'urta kompaniyalari investitsiya portfellarini shakllantirish va optimallashtirish jarayonlarini baholashda iqtisodiy-mantiqiy tahlil, sintez, taqqoslash hamda ekspert baholash usullari qo'llanib, tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi va amaliy ahamiyatini ta'minlashga erishildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jahon moliya bozorlarida globallashtirish jarayonlarining jadallashuvi, investitsiya muhitining murakkablashuvi va moliyaviy risklarning ortib borishi sharoitida sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati ularning moliyaviy barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim omillardan biriga aylanmoqda. Sug'urta kompaniyalari o'z faoliyati davomida shakllantiradigan sug'urta mukofotlari, zaxira fondlari va boshqa moliyaviy resurslarni samarali investitsiya qilish orqali nafaqat qo'shimcha daromad manbalarini yaratadi, balki uzoq muddatli moliyaviy majburiyatlarini bajarish imkoniyatlarini ham mustahkamlaydi. Shu sababli investitsiya portfelini shakllantirish va boshqarish masalasi sug'urta kompaniyalari faoliyatining strategik yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Xalqaro amaliyotda sug'urta kompaniyalari institutsional investorlar sifatida moliya bozorlarining eng yirik ishtirokchilaridan biri hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlarda sug'urta sektori aktivlari hajmi yalpi ichki mahsulotning muhim qismini tashkil etadi. Xususan, xalqaro sug'urta bozori tahlillariga ko'ra, 2024-yil yakunida jahon sug'urta sektori aktivlari hajmi 40 trillion AQSH dollaridan oshgan bo'lib, ushbu mablag'larning katta qismi obligatsiyalar, aksiyalar, investitsiya fondlari va boshqa moliyaviy instrumentlarga joylashtirilgan. Bu esa sug'urta kompaniyalari investitsiya portfelining samarali boshqarilishi nafaqat alohida kompaniyaning moliyaviy natijalariga, balki butun moliya tizimining barqarorligiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatishini anglatadi (1-jadval).

1-jadval

Kapital bozori rivojlanishi va investitsiya portfelini diversifikatsiyasining moliyaviy barqarorlikka ta'siri¹

№	Investitsiya portfelini boshqarishga ta'sir etuvchi omillar	Ta'sir yo'nalishi	Sug'urta kompaniyalari uchun ahamiyati
1	Foiz stavkalari dinamikasi	Investitsiya daromadlilikiga ta'sir qiladi	Portfel tarkibini qayta shakllantirish zarurati
2	Inflyatsiya darajasi	Real daromadlilikni kamaytirishi mumkin	Kapitalning qadrsizlanishini oldini olish
3	Moliya bozori rivojlanganligi	Investitsiya instrumentlari tanlovini kengaytiradi	Diversifikatsiya imkoniyatlarini oshiradi
4	Regulyativ talablar	Investitsiya faoliyatini cheklashi yoki rag'batlantirishi mumkin	Moliyaviy xavfsizlikni ta'minlaydi
5	Raqamli texnologiyalar	Investitsiya qarorlarining aniqligini oshiradi	Boshqaruv samaradorligini kuchaytiradi
6	Sug'urta majburiyatlari hajmi	Aktivlar tarkibini belgilaydi	ALM tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi

1 Muallif ishlanmasi.

So'nggi yillarda moliya bozorlarida kuzatilayotgan foiz stavkalarining o'zgaruvchanligi, inflyatsiya darajasining ortishi, geosiyosiy xavflar va kapital bozorlaridagi tebranishlar sug'urta kompaniyalari investitsiya portfelleri tarkibini qayta ko'rib chiqish zaruratini yuzaga keltirmoqda. An'anaviy investitsiya instrumentlari bo'yicha daromadlilikning pasayishi sug'urta kompaniyalarini yangi investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishga undamoqda. Bunday sharoitda investitsiya portfelini diversifikatsiya qilish, aktiv va majburiyatlarni muvofiqlashtirish, risklarni boshqarishning zamonaviy mexanizmlaridan foydalanish hamda investitsiya qarorlarini qabul qilishda raqamli texnologiyalarni joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi.

Investitsiya portfelini boshqarish samaradorligi sug'urta kompaniyasining daromadlilik, likvidlik va xavfsizlik kabi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlari o'rtasidagi optimal muvozanatni ta'minlash bilan belgilanadi. Mazkur jarayonda portfel tarkibini shakllantirish, investitsiya resurslarini turli moliyaviy instrumentlar o'rtasida oqilona taqsimlash, bozor kon'yunkturasidagi o'zgarishlarni hisobga olish hamda risklarni minimallashtirish muhim vazifalar hisoblanadi. Ayniqsa, sug'urta kompaniyalari uchun investitsiya faoliyatida daromadlilikka erishish bilan bir qatorda, sug'urtalanuvchilar oldidagi majburiyatlarni o'z vaqtida bajarish imkonini beruvchi likvid aktivlar ulushini saqlab qolish zarurdir.

Sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati moliyaviy resurslarni samarali joylashtirish, sug'urta xazinalari va o'z mablag'larining daromadlilikini oshirish hamda kompaniyaning uzoq muddatli moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Sug'urta faoliyatining o'ziga xos xususiyati shundaki, sug'urta mukofotlari va sug'urta to'lovlari o'rtasida ma'lum vaqt tafovuti mavjud bo'lib, ushbu davr davomida shakllangan mablag'lar investitsiya obyektlariga joylashtiriladi. Natijada investitsiya daromadlari sug'urta kompaniyalari foydasining muhim tarkibiy qismiga aylanadi. Shu sababli investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish sug'urta sektorining raqobatbardoshligi va moliyaviy barqarorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

2020–2025-yillar davomida jahon moliya bozorlarida yuz bergan o'zgarishlar sug'urta kompaniyalari investitsiya siyosatiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Xususan, pandemiyadan keyingi davrda inflyatsiya darajasining oshishi, foiz stavkalarining o'zgarishi hamda kapital bozorlaridagi beqarorlik investitsiya portfellerini qayta muvozanatlashtirish zaruratini yuzaga keltirdi. Bunday sharoitda investitsiya portfelining samaradorligi faqat daromadlilik bilan emas, balki risklarning maqbul darajada boshqarilishi, aktivlarning likvidligi va majburiyatlar bilan mutanosibligi orqali ham baholanishi lozim.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sug'urta kompaniyalari investitsiya portfelida diversifikatsiya darajasining oshirilishi umumiy risk darajasini pasaytiradi. Agar investitsiya resurslari faqat bank depozitlariga yo'naltirilsa, daromadlilik nisbatan barqaror bo'lsa-da, inflyatsion xavflar va foiz stavkalarining pasayishi rentabellikni kamaytirishi mumkin. Aksincha, investitsiya portfelida davlat qimmatli qog'ozlari, korporativ obligatsiyalar, aksiyalar va ko'chmas mulk aktivlarining muvozanatli ulushini shakllantirish daromadlilikni oshirish imkonini beradi. Shu nuqtayi nazardan investitsiya portfelining optimal tarkibini shakllantirish sug'urta kompaniyalari investitsiya strategiyasining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Sug'urta kompaniyalari investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini baholashda aktivlarning daromadlilik koeffitsiyenti (ROI), investitsiya rentabelligi, Sharpe koeffitsiyenti, portfel risk darajasi va likvidlik ko'rsatkichlaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Xalqaro amaliyotda investitsiya portfelining samaradorligi riskka moslashtirilgan daromadlilik mezonlari orqali baholanadi. Bu esa sug'urta kompaniyalariga yuqori daromadlilikka erishish bilan birga sug'urtalanuvchilar oldidagi majburiyatlarni bajarish uchun yetarli moliyaviy barqarorlikni saqlash imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish uchun quyidagi mexanizmlarning muhimligini ko'rsatdi:

- investitsiya aktivlarini diversifikatsiya qilish;
- aktiv va majburiyatlarni muvofiqlashtirish (ALM) tizimini joriy etish;
- investitsiya risklarini monitoring qilish va stress-testlardan foydalanish;
- investitsiya qarorlarini qabul qilishda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt elementlarini qo'llash;
- investitsiya portfeli tarkibini bozor kon'yunkturasiga mos ravishda muntazam qayta ko'rib chiqish;
- ESG tamoyillariga asoslangan investitsiya siyosatini rivojlantirish.

Aktiv va majburiyatlarni boshqarish (ALM) tizimining joriy etilishi investitsiya portfeli samaradorligini oshirishda alohida ahamiyatga ega. Sug'urta kompaniyalarining majburiyatlari, odatda, uzoq muddatli xususiyatga ega bo'lgani sababli investitsiya aktivlari tarkibi ham ushbu majburiyatlarning muddatiga moslashtirilishi zarur. ALM tizimidan foydalanish likvidlik risklarini kamaytiradi va investitsiya daromadlilikning barqarorligini ta'minlaydi.

Raqamli texnologiyalar asosida investitsiya portfelini boshqarish mexanizmlarining rivojlanishi ham samaradorlikka sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, Big Data, sun'iy intellekt va mashinali o'qitish texnologiyalari yordamida moliyaviy bozorlarning o'zgarishlarini prognoz qilish, investitsiya risklarini baholash va optimal aktivlar tarkibini shakllantirish imkoniyatlari kengaymoqda. Natijada investitsiya qarorlarini qabul qilish tezligi va aniqligi oshib, investitsiya portfelining umumiy samaradorligi yaxshilanadi (2-jadval).

№	Investitsiya portfelining samaradorlik ko'rsatkichlari	Tavsifi	Boshqaruv qarorlaridagi ahamiyati
1	Daromadlilik koeffitsiyenti	Investitsiyalardan olingan foyda darajasi	Portfel rentabelligini baholash
2	Likvidlik darajasi	Aktivlarning tezkor realizatsiya qilinishi	To'lov qobiliyatini ta'minlash
3	Risk darajasi	Investitsiyalarning yo'qotish ehtimoli	Xavfsiz investitsiya strategiyasini tanlash
4	Sharpe koeffitsiyenti	Riskka nisbatan daromadlilikni baholash	Portfel samaradorligini aniqlash
5	Diversifikatsiya indeksi	Aktivlar taqsimotining muvozanat darajasi	Risklarni kamaytirish imkoniyatlarini baholash
6	Kapital rentabelligi	Investitsiyalarning kapitalga nisbatan samaradorligi	Strategik investitsiya qarorlarini qabul qilish

O'tkazilgan tahlillar natijasida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirishning konseptual modeli ishlab chiqildi. Ushbu modelga ko'ra, investitsiya portfelini samaradorligi uchta asosiy yo'nalish — daromadlilik, xavfsizlik va likvidlik ko'rsatkichlari o'rtasidagi optimal muvozanat orqali ta'minlanadi. Mazkur yondashuv sug'urta kompaniyalariga bozor risklarini minimallashtirish va uzoq muddatli investitsion barqarorlikka erishish imkonini beradi.

O'zbekiston sug'urta bozorining 2020–2025-yillardagi rivojlanish dinamikasi ham investitsiya faoliyatining ahamiyati ortib borayotganini ko'rsatmoqda. 2024-yilda sug'urta kompaniyalari tomonidan yig'ilgan sug'urta mukofotlari hajmi 9,77 trln so'mga yetib, so'nggi to'rt yil ichida 4,4 baravar o'sgan. 2025-yilning birinchi yarmida sug'urta mukofotlari hajmi 6,23 trln so'mni tashkil etib, o'tgan yilning mos davriga nisbatan 46 foizga oshgan. Sug'urta kompaniyalarining investitsiyalari hajmi esa 8,34 trln so'mga yetgan bo'lib, investitsiya portfelini tarkibida bank depozitlari 61 foiz, qimmatli qog'ozlar 17 foiz va ko'chmas mulk investitsiyalari 19 foiz ulushni tashkil etgan. 2025-yil yakunida esa sug'urta bozori bo'yicha yig'ilgan mukofotlar hajmi 13,46 trln so'mga, investitsiyalar hajmi esa 9,55 trln so'mga yetgan.

Mazkur ko'rsatkichlar sug'urta kompaniyalarining investitsiya faoliyati tobora kengayib borayotganini tasdiqlaydi. Biroq investitsiya portfellarida bank depozitlarining yuqori ulushi saqlanib qolayotgani investitsiya resurslaridan foydalanish samaradorligini yanada oshirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Shu sababli korporativ obligatsiyalar, davlat qimmatli qog'ozlari va fond bozori instrumentlari ulushini bosqichma-bosqich oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida investitsiya portfelini boshqarish masalalari sug'urta faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilik hujjatlari bilan ham mustahkamlangan. Xususan, 2021-yil 23-noyabrda qabul qilingan "Sug'urta faoliyati to'g'risida"gi Qonun sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash, sug'urta zaxiralarini joylashtirish va investitsiya faoliyatini amalga oshirishning huquqiy asoslarini belgilab berdi. Mazkur qonun sug'urta tashkilotlari faoliyatining ochiqligi, risklarni boshqarish tizimlarini rivojlantirish hamda sug'urtalanuvchilar manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan normalarni o'z ichiga oladi. 2025-yilda ushbu qonunchilik bazasini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha o'zgartirishlar kiritildi.

Shunday qilib, olib borilgan tahlillar sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish uchun diversifikatsiya darajasini kengaytirish, ALM tizimini joriy etish, raqamli texnologiyalardan foydalanish, investitsiya risklarini kompleks baholash va milliy kapital bozori instrumentlaridan faol foydalanish zarurligini ko'rsatdi. Ushbu mexanizmlarning amaliyotga tatbiq etilishi sug'urta kompaniyalari investitsiya daromadlilikini oshirish, moliyaviy barqarorligini mustahkamlash hamda O'zbekiston sug'urta bozorining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligi ularning moliyaviy barqarorligi, investitsion daromadlilik va sug'urtalanuvchilar oldidagi majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish qobiliyatini belgilovchi muhim omillardan biri ekanligini ko'rsatdi. Zamonaviy moliya bozorlarida risklarning murakkablashuvi va investitsiya muhitining o'zgaruvchanligi sharoitida investitsiya portfelini ilmiy asoslangan yondashuvlar asosida boshqarish sug'urta kompaniyalarining raqobatbardoshligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

2 Muallif ishlanmasi.

Tadqiqot davomida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida aktivlar diversifikatsiyasi, investitsiya risklarini boshqarish sifati, likvidlik va daromadlilik o'rtasidagi mutanosiblik, aktiv va majburiyatlarni boshqarish tizimi (ALM), shuningdek, investitsiya faoliyatini raqamlashtirish darajasi aniqlab berildi. Tahlillar natijasida investitsiya resurslarini bir necha moliyaviy instrumentlar o'rtasida muvozanatli taqsimlash portfel risklarini kamaytirish bilan birga investitsion daromadlilikni oshirish imkonini berishi asoslandi.

Shuningdek, sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish jarayonida zamonaviy risk-menejment tizimlari, stress-testlash usullari va prognozlash modellaridan foydalanish investitsiya qarorlarining sifatini oshirishi hamda bozor tebranishlarining salbiy ta'sirini kamaytirishi aniqlandi. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data) va raqamli analitik platformalarning qo'llanilishi investitsiya portfeli tarkibini operativ ravishda optimallashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Tadqiqot natijalari asosida sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirish bo'yicha quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

investitsiya portfeli tarkibida davlat qimmatli qog'ozlari, korporativ obligatsiyalar va fond bozori instrumentlari ulushini bosqichma-bosqich oshirish;

investitsiya faoliyatida aktiv va majburiyatlarni boshqarish (ALM) mexanizmlarini keng joriy etish;

investitsiya risklarini baholash va monitoring qilishning zamonaviy usullaridan foydalanish;

investitsiya qarorlarini qabul qilishda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt imkoniyatlarini kengaytirish;

investitsiya portfeli samaradorligini baholashda riskka moslashtirilgan daromadlilik ko'rsatkichlarini amaliyotga tatbiq etish;

investitsiya siyosatini ESG tamoyillari asosida takomillashtirish orqali uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlash.

O'zbekiston sug'urta bozorining rivojlanish tendensiyalari investitsiya faoliyatining iqtisodiy ahamiyati ortib borayotganligini ko'rsatmoqda. Sug'urta kompaniyalari tasarrufidagi investitsiya resurslari hajmining yildan-yilga o'sib borishi ushbu mablag'larni yanada samarali boshqarish zaruratini kuchaytirmoqda. Shu nuqtayi nazardan, investitsiya portfelini boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini amaliyotga tatbiq etish sug'urta kompaniyalarining moliyaviy salohiyatini mustahkamlash, investitsiya daromadlilikini oshirish va milliy moliya bozorining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, sug'urta kompaniyalarida investitsiya portfelini boshqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan tizimli yondashuvlarni joriy etish nafaqat alohida sug'urta tashkilotlarining moliyaviy natijalarini yaxshilaydi, balki mamlakat investitsiya muhitining rivojlanishi, kapital bozorlarining chuqurlashuvi hamda iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois investitsiya portfelini boshqarishning innovatsion va ilmiy asoslangan mexanizmlarini takomillashtirish istiqboldagi ilmiy tadqiqotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining 23.11.2021-yildagi **"Sug'urta faoliyati to'g'risida"**gi O'RBQ-730-son **Qonuni** // URL: <https://lex.uz/docs/-5739117>

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-21-son Farmoni // URL: <https://www.lex.uz/uz/docs/-8050769>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **"2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"**gi PF-60-son Farmoni // URL: <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>

4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. **Sug'urta bozorini yanada rivojlantirish va tartibga solish bo'yicha qarorlar to'plami**. — Toshkent, 2020–2025.

5. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. **O'zbekiston Respublikasi moliya sektorini rivojlantirish konsepsiyasi**. — Toshkent, 2024. — 78 b.

6. Bodie Z., Kane A., Marcus A.J. **Investments**. — 12th Edition. — New York: McGraw-Hill Education, 2021. — 1072 p.

7. Fabozzi F.J. **Investment Management and Portfolio Strategy**. — Hoboken: John Wiley & Sons, 2009. — 576 p.

8. Rejda G.E., McNamara M.J. **Principles of Risk Management and Insurance**. — 14th Edition. — New York: Pearson Education, 2021. — 720 p.

9. Cummins J.D., Weiss M.A. **Systemic Risk and the U.S. Insurance Sector**. — Philadelphia: Temple University Press, 2014. — 312 p.

10. Cummins J.D., Phillips R.D. **Capital Adequacy and Insurance Risk-Based Capital Systems** // *Journal of Insurance Regulation*. — 2009. — Vol. 28. — No. 1. — P. 25–72.

11. Harrington S.E., Niehaus G.R. **Risk Management and Insurance**. – 3rd Edition. – New York: McGraw-Hill, 2004. – 768 p.
12. Hull J.C. **Risk Management and Financial Institutions**. – 6th Edition. – Hoboken: John Wiley & Sons, 2023. – 688 p.
13. Elton E.J., Gruber M.J., Brown S.J., Goetzmann W.N. **Modern Portfolio Theory and Investment Analysis**. – 9th Edition. – New York: John Wiley & Sons, 2014. – 736 p.
14. Mishkin F.S. **The Economics of Money, Banking and Financial Markets**. – 13th Edition. – Boston: Pearson, 2021. – 720 p.
15. Damodaran A. **Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset**. – 4th Edition. – Hoboken: John Wiley & Sons, 2024. – 992 p.
16. Архипов А.П. **Страховое дело**. – Москва: Магистр, 2018. – 448 с.
17. Гвозденко А.А. **Страхование**. – Москва: Проспект, 2022. – 496 с.
18. Сплетухов Ю.А., Дюжиков Е.Ф. **Страхование**. – Москва: ИНФРА-М, 2021. – 368 с.
19. Сатыбалдин А.А. **Институциональные инвесторы и развитие финансового рынка Казахстана // Экономика и статистика**. – 2020. – № 4. – С. 15–27.
20. Vahobov A.V., Malikov T.S. **Moliya**. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2018. – 712 b.
21. Shoha'zamiy Sh.Sh. **Kapital bozori nazariyasi va amaliyoti**. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019. – 420 b.
22. Jo'rayev A.S. **Sug'urta nazariyasi va amaliyoti**. – Toshkent: IQTISODIYOT, 2020. – 384 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>